

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

УДК 94(430+436):[355.415.8(470):392.6]«1914/1918»
DOI: 10.31651/2076-5908-2019-2-83-89

МІНАЄВА Тетяна Василівна,
кандидат історичних наук,
асистент кафедри історії нового та
новітнього часу Чернівецького
національного університету
імені Юрія Федьковича
Orcid ID: 0000-0003-0932-6712
e-mail: t.minaeva@chnu.edu.ua

СЕСУАЛЬНЕ ЖИТТЯ РОСІЙСЬКИХ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ У НІМЕЧЧИНІ Й АВСТРО-УГОРЩИНІ В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

У статті проаналізовано статеve життя військовослужбовців російської армії, які в роки Великої війни 1914-1918 рр. опинилися в таборах для військовополонених в Австро-Угорщині та Німеччині. Автор доходить висновку, що статеві бажання реалізовувалися в залежності від можливостей полонених: самозадоволення, гомосексуальні зв'язки, статеві зносини з жінками, що у сукупності являє собою цікаву, але маловивчену сторінку історії Першої світової війни.

Ключові слова: російські військовополонені, сексуальне життя, самозадоволення, гомосексуальність, гетеросексуальність, військовий полон, Перша світова війна, Німеччина, Австро-Угорщина.

Постановка проблеми. Перша світова війна зачепила всі без винятку сфери життя її учасників. Масштаби руйнувань, кількість жертв, використання і вдосконалення зброї, кількість військовополонених стали безпрецедентними у військовій історії людства. Полонені, кількість яких обчислювалася мільйонами, на кілька років опинилися в особливих умовах табірної життя: в оточенні колючого дроту і озброєної охорони, у виключно чоловічому співтоваристві, де побут підпорядковувався суворій регламентації (підйом і відбій, прогулянки, постійні перевірки і т. ін.).

Невід'ємною частиною табірної побуту військовополонених була сексуальна сфера. На жаль, цей аспект життя військовополонених практично не досліджувався, оскільки навіть самі полонені про нього говорили неохоче. Втім, завдяки окремим спогадами і науковим роботам, все ж можна окреслити особливості інтимного життя російських військовополонених в роки Першої світової війни. Важливим джерелом є праця швейцарського лікаря А. Фішера, який під час війни відвідував цивільних та військових

полонених, в середовищі яких проводив свої медичні спостереження. На підставі отриманих даних він підготував спеціальну працю під назвою «Хвороба колючого дроту. Нарис з психології військовополонених» [1], у якій визначив основні ознаки психоемоційного стану військовополонених, а також приділив увагу сексуальному життю у полоні. Про сексуальні зв'язки полонених та цивільних жінок є згадки в наукових працях німецького дослідника В. Дьогена [2], австрійських дослідників В. Морітц та Х. Ляйдінгера [3], які, в контексті дослідження проблеми військового полону, побіжно згадують і цей аспект життя бранців. Вагомий внесок у дослідження цього аспекту зробила російська дослідниця О. Нагорна, яка в монографії «Другой военной опыт»: российские военнопленные Первой мировой войны в Германии (1914-1922)» [4], в контексті вивчення табору як «одностатевого міста» звертає увагу на прояви та реалізацію сексуальних бажань серед військовополонених. Більшою мірою цей аспект відображений у мемуарній спадщині колишніх бранців та художній літературі, що у сукупності дозволяє розкрити тему статті.

Мета – розкрити особливості сексуального життя військовополонених російської армії в таборах Австро-Угорщини та Німеччини в роки Першої світової війни.

Виклад основного матеріалу. Перша світова війна, як і будь-яка інша, ґрунтується на трьох китах – фронт, тил та полон. І якщо перші два привертати до себе увагу завжди, то третій аспект має більше «білих» плям та малодосліджених сторінок. Одна із них – сексуальне життя в полоні.

Полон в цілому малоприємне повсякдення, оскільки ґрунтується на низці правил, обмежень та заборон. Військовополонені в роки Першої світової війни, через їх феноменальну кількість та відсутність можливості утримувати належним чином сотні тисяч бранців, опинилися у вкрай скрутних умовах (непридатні для нормального життя приміщення, напівголодне існування, відсутність належного медичного обслуговування і т. ін.). З часом це призвело до появи в їхньому середовищі особливого виду душевної хвороби, що отримав у Німеччині назву «психоз колючого дроту» (Stacheldrahtpsychose). Її виникнення було пов'язане із низкою факторів: 1) утримання разом в основній масі молодих та здорових чоловіків, які були змушені відмовитись від своїх довоєнних звичок і дотримуватись чітко визначених правил (час підйому та відбою, прийому їжі, написання вісточок додому з вкрай обмеженим об'ємом та змістом тощо), 2) невизначений у часі термін перебування у полоні, 3) обмеженість простору утримання колючим дротом. Все це в сукупності призводило до психічних порушень, нервозності, галюцинацій, частих сварок і т. ін. [1, 5-13]. Варто зазначити, що представники вищого командного складу більше піддавалися «хворобі колючого дроту», ніж рядові. У них спостерігалися перепади настрою, важкі депресії, пасивність та апатія, змішані з періодами сильного роздратування та відкритої агресії [3, 156]. Окрім того, після тривалого перебування у полоні у бранців проявлялася швидка втомлюваність, вони скаржились на послаблення пам'яті (забували імена, назви, окремі події) [1, 25-27], у більшості «нерви були так напружені, виснажені, що через найменшу дрібницю... готові були вбити один одного» [5, 9-10]. Таким чином, відбувався психологічний надлом, наслідки якого у багатьох залишилися на все життя.

У цьому контексті варто зазначити, що утримання виключно чоловічого співтовариства на замкненому просторі істотно вплинуло на психічне самопочуття військовополонених, більшу частину яких складали молоді, фізично здорові чоловіки. Військова влада Німеччини та Австро-Угорщини усвідомлювали небезпеку тривалого спільного утримання полонених в виключно чоловічому товаристві. Щоб не провокувати їх і для запобігання можливих ексцесів в їхньому середовищі, табірній адміністрації не дозволялося залучати до роботи в госпіталях медсестер, прачкам – входити на територію таборів, крім того, комендантам рекомендувалося організовувати постійні фізичні вправи і залучати полонених до виконання робіт, спочатку в таборах, а з часом – і за їх межами [4, 219].

Однак, незважаючи на вжиті заходи, чоловіче єство давало про себе знати. Військовополонений В. Корсак в своїх мемуарах зазначав, що, дивлячись на німкенів, які прогулювалися вздовж табору «ми відчували, що в нашому житті є величезний пробіл: відсутність жіночого товариства, жіночого впливу» [6, 113]. Відсутність жінок намагалися компенсувати різними способами. Там, де табори розташовувалися поблизу поселень, між чоловіками і жінками виникали симпатії, огорожа та охорона не завжди могли перешкодити їх почуттям. Вони намагалися передавати взаємні записки, іноді навіть закоханим вдавалося таємно зустрітися в затишному місці [7]. Крім того, іноді до табору запрошували повій [8, 133]. Полонений К. Левін згадував, що навіть по дорозі до табору деякі військовополонені домовлялися з конвоїрами, щоб ті відвели їх до повій. Звичайно, дозволити собі це могли тільки ті, хто мав при собі гроші [9, 16-17].

Реалізовувати сексуальні бажання було простіше тим військовополоненим, яких залучали до виконання сільськогосподарських робіт. Часто ці полонені на цілий сезон залишалися жити в будинках селян, яким вони допомагали по господарству. Нагляд там був мінімальний, тому нерідко бранці сходилися з місцевими жінками, незважаючи на осуд з боку місцевої влади [див. напр.: 3, 163-164; 10, 55; 11, 259]. Як згадував один з полонених: «вдови або селянки, які втратили зв'язок зі своїми чоловіками, швидко зживалися з новими працівниками. ... Полонені навчалися чужої мови, звикали до нового життя, орали, сіяли, косили, ремонтували хати й сараї та поступово ставали справжніми господарями. Жінки підкорялися їхньому умінню й досвідченості в селянській справі, їхній чоловічій силі і непомітно сходилися з ними» [9, 33]. Варто зазначити, що іноді місцеві дівчата сходилися з військовополоненими, навіть знаючи, що в Росії у їх обранця є дружина та діти. Так сталося, наприклад, з Н. Могилівським, який під час війни був у німецькому полоні. Працюючи в селянському господарстві, він зарекомендував себе вправним робітником, за що отримав послаблення з боку роботодавця, почав вивчати німецьку мову. Сусідом його господаря був німецький колоніст, який довгий час проживав у Росії і прекрасно знав російську мову. Микола зійшовся з його донькою, яка влітку 1917 р. народила від нього дитину [12, 121-122]. Народження дітей від полонених було непоодиноким явищем. Так, полонений К. Левін відзначав, що «ще до закінчення війни в канцелярії таборів надходили численні прохання військовополонених дати їм дозвіл прийняти австрійське підданство і залишитися в країні. ... скільки сліз і горя викликав в сімнадцятому році наказ військового командування про зняття полонених з робіт і повернення їх до таборів. ... Багатьох з них проводжали жінки з грудними дітьми, яких вони нажили з цими полоненими. ... Наказ був незабаром відмінено» [9, 34]. Як бачимо, навіть війна не могла стати на заваді людських почуттів і бажань.

З огляду на чисельні зв'язки, які зав'язалися між російськими полоненими та місцевими жінками, після укладення миру на Східному фронті, Німеччина визнала можливість укладення шлюбів між ними. Частина сформованих сімей зуміла виїхати в Росію, частина виявила бажання залишитися, частина взагалі розпалася через те, що солдати відмовлялися визнавати свою сім'ю, оскільки діяло репатріаційне правило, що сімейні військовополонені будуть повернутися додому в останню чергу [4, 144-146].

В архівних документах збереглися відомості й про політику Австро-Угорщини щодо надання дозволу на укладання шлюбів між місцевими жінками та російськими полоненими [13, арк. 1]. У випадку клопотання про дозвіл на одруження – полонені мали певний час чекати на підготовку документів, причому, як і в Німеччині, при бажанні виїхати до Росії з сім'єю вони мали відправлятися пізніше, ніж усі інші військовополонені [14, арк. 6 зв.-7]. Одружені полонені, які вже нажили дітей, відправлялися разом із сім'єю у спеціальні карантинні табори для репатріантів. Окрім того, визначався порядок дій у випадку двоєженства військовополоненого [15, арк. 30-30 зв.]. Таким чином, ані колючий дріт, ані

вартів, ані осуд місцевого населення не могли завадити сексуальним зв'язкам військовополонених з місцевими жінками, які також цього бажали.

Іншим проявом сексуального життя в полоні був гомосексуалізм. Про це свого часу писав швейцарський лікар, дослідник психології військовополонених А. Фішер. Провівши особисте опитування серед полонених в роки Першої світової війни, він відзначав, що в таборах були справжні «гомосексуальні епідемії», щоправда, це стосувалося, в основному, першого року війни, на третій-четвертий рік полону це явище стало рідкістю [1, 16-19]. Щось подібне читаємо на сторінках роману Е. М. Ремарка «На Західному фронті без змін»: «ополченці з табірної охорони розповідають, що спочатку полонені не були такими млявими. У таборі, як це традиційно буває, було багато випадків мужолозтва, і, судячи з розповідей, на цьому ґрунті полонені нерідко пускали в хід кулаки і ножі. Тепер вони зовсім отупіли і стали до всього байдужими, більшість з них навіть перестало займатися онанізмом, так вони ослабли, хоча взагалі в таборах справа часто доходить до того, що люди роблять це спільно, всім бараком» [16, 148].

Деякі полонені в своїх спогадах також відзначали випадки гомосексуальних зв'язків у табірному співтоваристві. Наприклад, К. Левін згадував про одного з акторів театру, який виконував жіночі ролі і якого підозрювали в гомосексуальних відносинах з полоненим-вірменином, з яким «вони ночували разом в окремому приміщенні ... і про них в таборі говорили недобре» [9, 55]. Свідчення того, що гомосексуалізм був присутнім в житті полонених знаходимо й на сторінках монографії німецького етнографа В. Дьогена, який, проводячи свої дослідження серед військовополонених на теренах Німеччини, згодом написав книгу про їхнє життя в таборах в роки Великої війни 1914-1918 рр. Серед іншого, він згадував про 22 судові вироки, які були винесені російським військовополоненим за подібні зв'язки [2, 137]. Втім, на спад гомосексуальності в таборах наприкінці війни більшою мірою вплинуло загальне виснаження організму полонених, аніж осуд, заборони чи австро-німецькі судові вироки.

Невід'ємною рисою статевого життя військовополонених, точніше її наслідком, була наявність серед них значної кількості венеричних хворих. Полонений К. Левін згадував, що в лазареті при таборі Міловіце, в якому він перебував під час війни, був барак для тих, хто мав венеричні захворювання. Як він писав: «венерики водилися у нас рясно, число їх ніколи не зменшувалося, і серед них були люди похилого віку з хворобами ще російського походження і такі, які захворіли в Австрії» [9, 96]. Однак, замість засудження, дана група полонених зустрічала швидше співчуття з боку своїх товаришів: «Хто з нас не винен в тому, щоб при вигляді гарненьких не спокуситися. Всі ми природою створені для життя, і природа вимагає задоволення любовних пристрастей, бувають моменти, коли важко встояти» [цит. за: 4, 221-222]. Крім того, існували спеціальні табори для утримання хворих або втікачів. Наприклад в Сілезії, неподалік від німецько-австрійського кордону в невеличкій фортеці в 1916 р. перебувало кілька десятків полонених офіцерів та рядових. Їх присилали у форт з різних таборів для лікування або виправлення, й у списку навпроти прізвища новоприбулого ставилася одна із трьох позначок: «L», що означало Luetiker (сифілітик), «A» – Alkoholiker або «G.S.» – Groß Skandal [17, 37-38]. Все це свідчить про те, що сексуальне життя не припинялося навіть у полоні.

Потрібно відзначити також і те, що тривале перебування в закритому чоловічому товаристві характеризувалося процесом «демаскулізації», коли чоловіки проявляли не притаманні їм почуття: сльози на очах, часті ридання, надмірна емоційність і т. ін. [18, 201-202; 19, 2012, 2020, 2026]. Військовополонені, безумовно, виключенням не були.

В таборах досить часто відбувалося «заміщення» жінок чоловіками, особливо там, де діяли драматичні гуртки і йшли вистави з жіночими ролями. Полонені згадували, наскільки правдиво вживались в жіночі ролі окремі актори. Наприклад К. Левін, згадуючи про

табірних акторів, відзначав, що один з них «зовсім увійшов в свою роль, і потроху жіноче начало стало помітно переважати в ньому. Він ходив, похитуючись, дрібною ходюю, і зовсім по-жіночому виставляв груди», інший – «тримав себе кокетливо, граючи, пудрився і фарбував губи і іноді навіть заговорювався ... «я сказала, я була, я хотіла», і коли його поправляли, робив зневажливу гримасу» [9, 55]. Військовополонений офіцер А. Успенський згадував, що не обходилося й без залицянь за театральними «примадоннами». На кожній виставі в антрактах «шанувальники» під різними приводами намагалися проникнути за лаштунки в «дамську» вбиральню, а після вистави підносили великі букети та корзини квітів тим «артисткам», яких вони любили [20, 28]. Як точно згодом помітив один з полонених: «Це був золотий вік травесті» [21, 363].

Завершимо роздумами героя художнього роману О. Толстого «Ходіння по муках», який зазначав, що найважчим випробуванням в полоні було фізичне утримання, яке позначилося на багатьох: «один раптово починав пудритися, підмальовувати очі та брови, шушукався цілими днями з таким же напудреним молодиком, інший – сторонився товаришів, валявся, завернувшись з головою в ганчір'я, немитий, неприбраний, інший починав лаятися, чіплятися до всіх з жахливими розповідями і врешті-решт вчиняв щось настільки непристойне, що його відвозили до лазарету» [22, 192].

Висновки. Таким чином, інтимне життя військовополонених в роки Першої світової війни мало свої особливості. Перебування у виключно чоловічому закритому співтоваристві спровокувало появу в середовищі військовополонених гомосексуалізму та хвилю випадків самозадоволення. Втім, з часом це пішло на спад, що, в деякій мірі, було пов'язано із залученням значної кількості військовополонених до робіт за межами табору. Більшість російських полонених було залучено до сільськогосподарських робіт і, в зв'язку з цим, проживали там же, в селянських хатах. Це призвело до того, що між полоненими і місцевими жінками, які також потерпали від нестачі чоловічої уваги, виникали симпатії, які переростали в сексуальні стосунки. Також невід'ємною частиною інтимного побуту військовополонених був процес «демаскулізації», коли багато чоловіків почали проявляти надмірну емоційність, невластиву їм в звичайному середовищі. Найвищою точкою його стало поширення в таборах трансвестизму, в першу чергу там, де діяли театральні гуртки, незмінним атрибутом яких були постановки з жіночими ролями. Все це свідчить про те, що навіть в екстремальних умовах полону та тотальної війни було місце для почуттів та можливості для реалізації сексуальних бажань.

Список використаної літератури

1. Vischer A.L. Die Stacheldraht-Krankheit. Beiträge zur Psychologie des Kriegsgefangenen / A.L. Vischer. – Zürich: Rascher & Cie, Verlag, 1918. – 56 s.
2. Doegen W. Kriegsgefangene Völker. Bd. I. Der Kriegsgefangenen Haltungen und Schicksal in Deutschland / W. Doegen. – Berlin: Verlag für Politik und Wirtschaft, 1921. – 263 s.
3. Moritz V. Zwischen Nutzen und Bedrohung. Die russischen Kriegsgefangenen in Österreich (1914-1921) / V. Moritz, H. Leidinger. – Bonn: Bernard & Graefe Verlag, 2005. – 384 s.
4. Нагорная О.С. «Другой военный опыт»: российские военнопленные Первой мировой войны в Германии (1914-1922) / О.С. Нагорная. – Москва : Новый хронограф, 2010. – 440 с.: ил.
5. В плену. Со слов бывшего в плену солдата П.З. Бахметьева записала Е. Милицына. Издание Отдела связи с фронтом при Воронежском губернском комитете В.З.С. – Воронеж: Типо-Лит. «Воронежского Издательского Т-ва», 1917. – 15 с.
6. Корсак В. Плен / В. Корсак. – Париж, 1927. – 238 с.
7. Судленкова Н. «...Положить душу свою за други своя». О памятнике, воздвигнутом 90 лет назад русскими военнопленными / Н. Судленкова // Русское слово. – 2006. – № 6. [Електронний ресурс] – режим доступа: <http://www.ruslo.cz/articles/47/>
8. Абдрашитов Э.Е. О социальной ностальгии российских военнопленных в Первой мировой войне / Э.Е. Абдрашитов // СОЦИС. – 2006. – № 4. – С. 131-135.

9. Левин К. Записки из плена. Изд. 3-е. / К. Левин. – Москва : Федерация, 1931. – 220 с.
10. Кирш Ю. Под сапогом Вильгельма (Из записок рядового военнопленного № 4925). 1914-1918 гг. / Ю. Кирш. – Москва ; Ленинград: Госиздат, 1925. – 104 с.
11. Кобець О. Записки полоненого. Пригоди і враження учасника Першої світової війни. Вид. 5. / О. Кобець. – К.: Глобус, 1993. – 336 с.
12. Ревин И.А. Крестьяне Могилевские: родословная семьи и история Тихого Дона / И.А. Ревин // Новый исторический вестник. – 2009. – № 2 (20). – С. 115-124.
13. Державний архів Чернівецької області (ДАЧО), Ф. 4. Чернівецьке повітове управління. 1856-1918 рр., Оп. 1., Спр. 1620. Директивні вказівки Міністерства внутрішніх справ м. Відень про порядок видачі дозволів російським полоненим на проживання в Австрії, 1918 р., 1 арк.
14. ДАЧО, Ф. 3. Крайове управління Буковини м. Чернівці. 1854-1918 рр. Оп. 2., Спр. 32424. Інструкції Міністерства сільського господарства щодо порядку використання на сільськогосподарських роботах російських військовополонених впродовж періоду від укладення перемир'я до їх репатріації, 1918 р., 16 арк.
15. ДАЧО, Ф. 7. Заставнянське повітове управління. 1856-1918 рр., Оп. 1, Спр. 448. Директивні вказівки президіуму крайового управління Буковини за 1918 р., 84 арк.
16. Ремарк Э.М. На Западном фронте без перемен / Э.М. Ремарк; [пер. с нем. Ю.Н. Афонькина]. – СПб.: Кристалл, 2001. – 224 с.
17. Ульяновский А. В плену (1915-1918) / А. Ульяновский. – Ленинград : Госиздат, 1925. – 167 с.
18. Нагорная О.С. «Полковник беззвучно зарыдал, слезы были на глазах у всех офицеров...»: коммуникация эмоций за колючей проволокой / О.С. Нагорная // Диалог со временем. – 2011. – № 35. – С. 195-205.
19. Русские пленные в Австро-Венгрии (из докладов сестер милосердия Н.Г. Масленниковой, А.В. Романовой и кн. Н.Г. Яшвилль) // Вестник Красного Креста. – 1916. – № 6. – С. 2007-2026.
20. Успенский А.А. В плену. Воспоминания офицера в 2-х частях. Ч. II (1917-1918 гг.) / А.А. Успенский. – Каунас: Издание автора, 1933. – 181 с.
21. Rachamimov A. The Disruptive Comforts of Drag: (Trans)Gender Performances among Prisoners of War in Russia, 1914-1920 / A. Rachamimov // The American Historical Review. – 2006. – Vol. 111. – № 2 (April). – P. 362-382.
22. Толстой А.Н. Хождение по мукам. Т. 1. / А.Н. Толстой. – Днепропетровск: Промінь, 1979. – 576 с.

References

1. Vischer, A.L. (1918). *Die Stacheldraht-Krankheit. Beiträge zur Psychologie des Kriegsgefangenen*. Zürich: Rascher & Cie, Verlag. (in De.)
2. Doegen, W. (1921). *Kriegsgefangene Völker. Bd. I. Der Kriegsgefangenen Haltungen und Schicksal in Deutschland*. Berlin: Verlag für Politik und Wirtschaft. (in De.)
3. Moritz, V., & Leidinger, H. (2005). *Zwischen Nutzen und Bedrohung. Die russischen Kriegsgefangenen in Österreich (1914-1921)*. Bonn: Bernard & Graefe Verlag. (in De.)
4. Nagornaya, O. S. (2010). “Another military experience”: Russian prisoners of war of the First World War in Germany (1914-1922). Moscow: Novyj hronograf. (in Russ.)
5. (1917). *In captivity. According to a former soldier P. Bakhmetiev, recorded E. Militsyna*. Edition of the Front Communication Department at the Voronezh Provincial Committee V.Z.S. Voronezh (in Russ.)
6. Korsak, V. (1927). *Captivity*. Parizh (in Russ.)
7. Sudlenkova, N. (2006). “...Put your soul for your own friends”. About the monument erected 90 years ago by Russian prisoners of war. *Russian word*, 6. URL: www.ruslo.cz/articles/47 (in Russ.).
8. Abdrashitov, E. (2006). On the social nostalgia of Russian prisoners of war in the World War I. *Sociological research*, 4. 131-135 (in Russ.)
9. Levin, K. (1931). *Notes from captivity*. Moscow (in Russ.).
10. Kirsh, Ju. (1925). *Under the boot of Wilhelm (From notes of ordinary prisoner of war No. 4925). 1914-1918*. Moscow, Leningrad: Gosizdat (in Russ.).
11. Kobets, O. (1993). *Notes of the prisoner. Adventures and Impressions of the World War I Participant*. Kyiv: Globus (in Ukr.).
12. Revin, I. A. (2009). Mogilev peasants: the family tree and the history of the Quiet Don. *New Historical Bulletin*. 2 (20), 115-124 (in Russ.).

13. State Archives of Chernivtsi Region (SACR), F. 4. *Chernivtsi County Administration. 1856-1918*, Description 1., Case 1620. *Directives of the Ministry of Internal Affairs, Vienna, on the procedure for issuing permits to Russian prisoners of residence in Austria, 1918* (in Ukr.).
14. SACR, F. 3. *Local administration of Bukovina Chernivtsi. 1854-1918*. Description 2, Case 32424. *Instructions of the Ministry of Agriculture on the Procedure for the Use of Russian Prisoners of War in Agricultural Work during the Period from the Armistice to their Repatriation, 1918* (in Ukr.).
15. SACR, F. 7. *The Zastavnja district administration. 1856-1918*, Description 1, Case 448. *Directives of the Presidium of the Bukovyna Regional Administration for 1918* (in Ukr.).
16. Remark, E.-M. (2001). *On the Western Front unchanged*, transl. Ju. Afon'kin. St. Peterburg: Kristall (in Russ.).
17. Ulyansky, A. (1925). *In captivity (1915-1918)*. Leningrad: Gosizdat (in Russ.).
18. Nagornaia, O. S. (2011). "The Colonel sobbed soundlessly, tears were in the eyes of all officers...": communication of emotions behind a wire fence. *Dialogue with Time*, 35, 195-205 (in Russ.).
19. (1916). Russian prisoners in Austria-Hungary (from reports of sisters of mercy N. Maslennikova, A. Romanova and Princess N. Yashville). *Red Cross Bulletin*, 6, 2007-2026 (in Russ.).
20. Uspenskiy, A. A. (1933). *In captivity. Officer Memories. Part 2. 1917-1918*. Kaunas (in Russ.).
21. Rachamimov, A. (2006). The Disruptive Comforts of Drag: (Trans)Gender Performances among Prisoners of War in Russia, 1914-1920. *The American Historical Review*, vol. 111, 2, 362-382.
22. Tolstoy, A. N. (1979). *The Road to Calvary*, vol. 1. Dnepropetrovsk (in Russ.).

MINAEVA Tetiana, Candidate of Sciences (History), Associate Professor, Department of Modern and Contemporary History, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

RUSSIAN POWS' SEXUAL RELATIONSHIPS IN GERMANY AND AUSTRIA-HUNGARY CAMPS IN WORLD WAR I

Abstract. Introduction and purpose. *The goal of this article is to provide an overview of Russian POWs' sexual relationships in Germany and Austria-Hungary camps in World War I throughout 1914-1918.*

Results. *An increasing number of studies have found that sexual relationships (from heterosexual to homosexual) used to be an integral part of the prisoners' daily camp life throughout their captivity. Noteworthy, a growing body of literature has turned their focus to the effects of the First World War on sexual behavior and perceptions of sexual norms and identities. As far as the effects of long-term captivity upon masculine identity were a central theme of public discourse regarding prisoners during WWI, it was discovered that some camps did see masturbation developing as well as homosexual bonds were widespread, however, subsequently the seeking for sexual pleasure decreased as a result of the captives' physical exhaustion. There were also heterosexual bounds; however, they were infrequent in the camps, since women were forbidden to work in hospitals, kitchens and other camp structures. Prison officers, having money, had more opportunity and access to prostitutes. At the same time, private captives, who began to be massively involved in various activities outside the camps since spring-summer 1915, had more opportunities to satisfy their sexual desires with local women, despite the condemnation of local authorities, flirted with soldiers.*

Conclusion. *It was highlighted that the durable imprisonment developed the crisis of masculinity, targeted POWs' intimated feelings of vulnerability and they became increasingly emotional. Images of cross-dressing men became widely visible in prisoner camps theatre. POWs were depicted as men acting as surrogate women in a variety of ways, including building a domestic sphere for psychological and emotional relief. The single most striking observation to emerge from the study is the conclusion that the war created a 'new class of men' whose psychological scars altered their relationships with the opposite sex, the prewar gender and sexual order had been substantially changed by the WWI experience.*

Key words: *Russian POWs (prisoners of war), sexual relationship, masturbating, homosexuality, heterosexuality, military captivity, World War I, Germany, Austria-Hungary.*

Одержано редакцією 22.10.2019
Прийнято до публікації 30.10.2019